

XVII tarptautinė mokslinė konferencija

LIETUVOS DIDŽIOJI KUNIGAIKŠTYSTĖ
XVIII amžiuje
Idėjos ir (savi)refleksijos

2018 m. gruodžio 6–7 d.

Jašiūnai–Vilnius

Konferencijos organizatoriai

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS / INSTYTUT HISTORII LITWY
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS / UNIWERSYTET WITOLDA
WIELKIEGO

NACIONALINIS MUZIEJUS LIETUVOS DIDŽIOSIOS
KUNIGAİKŠTYSTĖS VALDOVŲ RŪMAI / MUZEUM NARODOWE –
PAŁAC WIELKICH KSIĄŻĄT LITEWSKICH

Konferencijos partneris / Partner konferencji

JAŠIŪNŲ DVARO SODYBOS RŪMAI / PAŁAC W JASZUNACH

XVII międzynarodowa konferencja naukowa

WIELKIE KSIĘSTWO LITEWSKIE
w XVIII wieku
Idee, refleksje i autorefleksje

6–7 grudnia, 2018 r.

Jaszuny–Wilno

Konferencijos anotacija. Aštuonioliktasis šimtmetis buvo reikšmingų pokyčių politiniame, socialiniame, ekonominiame ir kultūriniame gyvenime metas. Apšvietos idėjų lauke subrendusi karta šalyje siekė įvykdyti reformas, stiprinančias valstybę išorinių grėsmių akivaizdoje. Fiziokratų idėjų vedami ūkio vystymo šalininkai ėmėsi žemės ūkio pertvarkos. Besiplečiantis pasaulio pažinimas, mokslo žinių sklaida skatino kosmopolitinį mąstymą. Politinio, sociokultūrinio ir ekonominio gyvenimo pertvarkos to meto visuomenės buvo priimtos nevienareikšmiškai. Reformas ir inovacijas palaikančiųjų stovyklai oponavo konservatyviųjų jėgų, ginančių senąsias vertybes, stovykla. Šiame įtampų kupiname politiniame lauke kūrėsi bajorų sąjungos, konfederacijos, neformalios politinės grupuotės, į kovą už savo teises stojo valstiečiai ir miestelėnai. Istoriografijoje XVIII a. antrosios pusės politiniams ir socialiniams procesams buvo skirtas gana didelis dėmesys, tačiau mažai tyrinėta tai, kaip šie procesai buvo reflektuoti visuomenėje. Kaip aštuonioliktajame šimtmetyje žmonės suvokė savo epochą, joje besiplėtojančius procesus, savo vietą vykstant šiems pokyčiams? Kaip tuo metu savo tapatybę apibrėžė įvairios visuomenės grupės, kaip kito luomų savivoka? Kokiomis vertybėmis vadovavosi žmonės, priimdami vienokius ar kitokius sprendimus? Kaip buvo suvokiamas patriotizmas, visuomenei naudinga veikla, nusikaltimas tautai ir išdavystė? Tradicinės, jau 17-osios XVIII amžiaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos tyrinėtojų konferencijos tikslas – aptarti XVIII a. idėjų, įvykių, reiškinių ir procesų refleksijas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės visuomenėje, tiriant politinę publicistiką, moralinę ir proginę literatūrą, egodokumentus ir kitus šaltinius.

Adnotacja konferencji. Wiek osiemnasty był okresem znaczących przemian w życiu politycznym, społecznym, gospodarczym i kulturowym. Pokolenie, które dojrzewało pod wpływem idei Oświecenia, dążyło do przeprowadzenia w kraju reform wzmacniających państwo w obliczu zagrożeń zewnętrznych. Zwolennicy rozwoju gospodarczego, kierując się ideami fizjokratyzmu, podjęli się działań skierowanych do przebudowy rolnictwa. Szerząca się wiedza na temat świata, rozpowszechnianie się wieści naukowych stymulowały myślenie kosmopolityczne. Jednak przekształcenia w dziedzinach życia politycznego, socjokulturowego oraz gospodarczego zostały w społeczeństwie przyjęte niejednoznacznie. Obozowi, który popierał reformy i innowacje oponował obóz konserwatywny, broniący starych wartości. W tym pełnym napięciu politycznym powstawały związki szlacheckie, konfederacje, nieformalne stronnictwa polityczne, do walki o swe uprawnienia włączyli się mieszczaństwo i włościanie. W historiografii poświęcono dosyć dużo uwagi procesom politycznym i społecznym, które zachodziły w drugiej połowie XVIII wieku, jednak słabo zbadano w jaki sposób procesy te były reflektowane przez społeczeństwo. Jak ludzie osiemnastego wieku postrzegali swą epokę, zachodzące w niej procesy, swoje w nich miejsce? W jaki sposób różne grupy społeczne siebie utożsamiały, jak zmieniała się samoświadomość stanu? Jakimi wartościami kierowali się ludzie przyjmując takie czy inne decyzje? Jakie treści przypisywano pojęciom patriotyzmu, działalności pożytecznej dla społeczeństwa, przestępstwa wobec narodu i zdrady? Celem tradycyjnej, siedemnastej już konferencji zraszającej badaczy osiemnastowiecznej historii Wielkiego Księstwa Litewskiego jest omówienie refleksji nad ideami, zdarzeniami, zjawiskami i procesami w społeczeństwie Wielkiego Księstwa Litewskiego poprzez zbadanie publicystyki politycznej, literatury moralistycznej i okolicznościowej, egodokumentów i innych źródeł.

PROGRAMA / PROGRAM

2018 m. gruodžio 6 d. / 6 grudnia 2018 r.

Jašiūnų dvaro sodybos rūmai / Pałac w Jaszunach

13.30–13.40

Konferencijos atidarymas, sveikinimo žodis / Otwarcie konferencji, przemówienie powitalne

I posėdis / I sesja. Švietimo idėjos / Idee oświatowe

Moderuoja / Moderator prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė

13.40–14.00

Prof. dr. habil. **Mariusz AUSZ** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie /
Liublino Marijos Curie-Skłodowskos universitetas)

Działalność oświatowa litewskiej prowincji pijarów w XVIII w. /
Lietuvos pijorų provincijos šviečiamoji veikla

14.00–14.20

Dokt. **Brigita BALČIŪNAITĖ** (Vilniaus universitetas / Uniwersytet Wileński)

Lietuvos jėzuitų provincijos jėzuitų bendruomenės ir jos veiklos
kaita XVIII a. /

Wspólnoty jezuickie litewskiej prowincji jezuitów oraz zmiana ich
działalności w XVIII wieku

14.20–14.50

Dr **Małgorzata PUCHOWSKA** (Akademia Pomorska w Słupsku / Pamario
akademija Słupske)

Prof. dr. habil. **Kazimierz PUCHOWSKI** (Gdańsko universitetas / Uniwersytet
Gdański)

„Doskonale pożytki tragedyi lub komedyi uważać”. Teatr jezuicki
w edukacji nowożytnych elit Wielkiego Księstwa Litewskiego /
„Įžvelgti tragedijos ar komedijos naudą“. Jėzuitų teatras ugdant
Naujųjų laikų Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės elitą

14.50–15.10 **Kavos pertrauka / Przerwa na kawę**

15.10–15.30

Prof. dr habil. **Janina KAMIŃSKA** (Uniwersytet Warszawski / Varšuvos universitetas)

Początki kształcenia nauczycieli w Szkole Głównej Wielkiego Księstwa Litewskiego / Mokytojų rengimo Vyriausiojoje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės mokykloje ištakos

15.30–15.50

Prof. dr habil. **Ewa KULA** (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach / Kelcų Jano Kochanowskio universitetas)

Tradycje Komisji Edukacji Narodowej w praktyce szkolnej w guberniach południowo-zachodnich Wileńskiego Okręgu Naukowego w okresie kuratorii ks. Adama J. Czartoryskiego / Edukacinės komisijos tradicijų tęstinumas Vilniaus mokslo apygardos šiaurės vakarinių gubernijų mokyklose kunigaikščio Adomo J. Čartoriskio kuratorijos laikotarpiu

15.50–16.30 **Diskusijos / Dyskusja**

2018 m. gruodžio 7 d. / 7 grudnia 2018 r.

Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai /
Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Książąt Litewskich

9.30–11.00

II posėdis / II sesja. Politinės refleksijos / Refleksje polityczne
Moderuoja / Moderator prof. dr. Valdas Rakutis

9.30–9.50

Dr habil. Aleksandra SKRZYPIETZ (Uniwersytet Śląski w Katowicach / Silezijos
Katovicų universitetas)

Sapiehowie i ich związki z Karolem XII – refleksja rodu nad
wydarzeniami z przełomu wieków / Sapiegos ir jų ryšiai su Švedijos
karaliumi Karoliu XII – amžių sąvartos įvykių refleksijos

9.50–10.10

Prof. dr habil. Tomasz CIESIELSKI (Uniwersytet Opolski / Opolės universitetas)

Poselstwa litewskie do Rosji w latach 1710–1766 jako przejaw
podkreślania odrębności Wielkiego Księstwa / Lietuvos
pasiuntinybės Rusijoje 1710–1766 m. kaip Lietuvos Didžiosios
Kunigaikštystės atskirumo išraiška

10.10–10.30

Prof. dr. Ramunė ŠMIGELSKYTĖ-STUKIENĖ (Lietuvos istorijos institutas,
Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija / Instytut Historii Litwy, Akademia
Edukacji przy Uniwersytecie Witolda Wielkiego)

Hagos pasiuntinybės *chargé d'affaires* Augustino Midletono
politinės ir geopolitinės refleksijos (1791–1792 m.) /
Refleksje polityczne i geopolityczne Augustyna Middletona *chargé
d'affaires* legacji Rzeczypospolitej w Hadze (1791–1792)

10.30–10.50

Prof. dr habil. **Dariusz ROLNIK** (Uniwersytet Śląski w Katowicach / Silezijos Katovicų universitetas)

Tropem politycznym i ideologicznym podróży petersburskiej Adama Chmary ostatniego wojewody mińskiego (1793) / Politiniai ir ideologiniai paskutiniojo Minsko vaivados Adomo Chmaros kelionės į Peterburgą keliais (1793 m.)

11.00–11.20 **Kavos pertrauka / Przerwa na kawę**

11.20–13.00

III posėdis / III sesja. Luomai ir organizacijos / Stany i organizacje Moderuoja / Moderator dr. Lina Balaišytė

11.20–11.40

Dr. **Gabrielė JASIŪNIENĖ** (Šiaulių universitetas / Uniwersytet Szawelski)
Žemaitijos bajorų heraldika XVIII a.: nuo tradicijos iki mados /
Heraldyka szlachty żmudzkiej w XVIII wieku: między tradycją a modą

11.40–12.00

Dr. **Piotr PILARCZYK** (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Poznanės Adomo Mickevičiaus universitetas)

Instrukcje wydawane komisarzom skarbowym delegowanym na Sejmy: propozycje reform i zmian (druga połowa XVIII wieku) /
Instrukcijos į Seimą deleguotiems išdo komisarams: reformų ir pokių pasiūlymai (XVIII a. antroji pusė)

12.00–12.20

Dr. **Natalia SLIŹ** (Беларускі інстытут правазнаўства, Гродзенскі філіял / Baltarusijos teisės universiteto Gardino filialas / Białoruski Instytut Prawoznawstwa, filia w Grodnie)

Успрыяцце змен у Гародні ў другой палове 18 ст. рознымі саслоўямі / Skirtingų visuomenės luomų požiūris į pokyčius Gardine XVIII a. antrojoje pusėje / Postawy różnych zbiorowości społecznych wobec zmian zachodzących w Grodnie w drugiej połowie XVIII wieku

12.20–12.40

Dokt. Daiva MILINKEVIČIŪTĖ (Lietuvos istorijos institutas / Instytut Historii Litwy)

Ius Massonicus ir apšviesta Abiejų Tautų Respublikos Konstitucija /
Ius Massonicus i oświecona Konstytucja Rzeczypospolitej Obojga
Narodów

12.40–13.00 **Diskusijos / Dyskusja**

13.00–14.20 **Pietų pertrauka / Przerwa obiadowa**

14.20–15.20

IV posėdis / IV sesja. Personalijos / Osobistości
Moderuoja / Moderator dr. Adam Stankevič

14.20–14.40

Dr Bernadetta MANYŚ (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Poznańs Adomo Mickevičiaus universitetas)

Anna z Mycielskich Radziwiłłowa – przykład kobiety samotnej w
miłości. Autorefleksje i przemyślenia epistolograficzne /
Ona Micelskytė-Radvilienė – meilės vienišė. Savirefleksijos ir
epistolografiniai apmąstymai

14.40–15.00

Dr. Lina BALAIŠYTĖ (Lietuvos kultūros tyrimų institutas / Instytut Badań Kultury Litwy)

Marevičius apie save ir Tėvynę: XVIII a. pabaigos literato (savi)
refleksijos /

Marewicz o sobie i Ojczyźnie: (auto)refleksje literata z końca
XVIII wieku

15.00–15.20

Doc. dr. Domininkas BURBA (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija / Akademia Edukacji przy Uniwersytecie Witolda Wielkiego)

Paskutinio Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės didžiojo maršalo Liudviko Skumino Tiškevičiaus gyvenimo strategija: asmens ambicijos ir amžininkų vertinimai / Strategia życiowa Ludwika Skumina Tyszkiewicza ostatniego wielkiego marszałka Wielkiego Księstwa Litewskiego: osobiste ambicje i ocena współczesnych

15.20–15.40

Doc. dr. Asta VAŠKELIENĖ (Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Instytut Literatury Litewskiej i Folkloru)

Moraliniai priesakai jaunam bajorui Jono Skorulskio centone / Moralne przekazy dla szlachcica w centonie Jana Skorulskiego

15.40–16.00 Kavos pertrauka / Przerwa na kawę

 16.00–17.00

V posėdis / V sesja. Konfesijos / Konfesje

Moderuoja / Moderator doc. dr. Robertas Jurgaitis

 16.00–16.20

Prof. dr. Vaida KAMUNTAVIČIENĖ (Vytauto Didžiojo universitetas / Uniwersytet Witolda Wielkiego)

Krakių kotrynietės Apšvietos epochoje: statuso kaita ar grįžimas prie ištakų? / Katarzynki krokowskie w epoce Oświecenia: zmiana statusu czy powrót do pierwotnej idei?

16.20–16.40

Dr. Darius BARONAS (Lietuvos istorijos institutas, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas / Instytut Historii Litwy, Instytut Literatury Litewskiej i Folkoru)

Didžiųjų istorijos įvykių atspindžiai Mažesniųjų brolių konventualų mirusiųjų knygoje: XVIII–XIX a. pradžia /

Odblaski wielkich zdarzeń historycznych w księdze zmarłych Mniejszych Braci Konwentualnych: wiek XVIII – początek wieku XIX

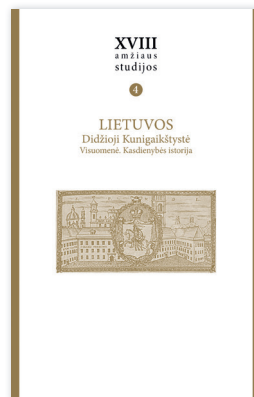
16.40–17.00 **Diskusijos.** Konferencijos apibendrinimas / Diskusja.
Podsumowanie konferencji

17.00–18.00

Knygos pristatymas / Prezentacija kniškės
XVIII amžiaus studijos, t. 4: Lietuvos Didžioji
Kunigaikštystė. Visuomenė. Kasdienybės istorija.
Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2018 / **Studia**
Osiemnastowieczne, t. 4: Wielkie Księstwo
Litewskie. Społeczeństwo. Historia codzienności.
Wilno: Instytut Historii Litwy, 2018.

Dalyvauja knygos autoriai. Renginį veda
prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė /
Uczestniczą autorzy książki. Przewodzi
prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė.

Konferencijos kalbos – Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės
istoriografijos kalbos.

Języki konferencji – języki historiografii Wielkiego Księstwa Litewskiego
(bez tłumaczenia).

2018 m. gruodžio 7 d. konferencija vyks Valdovų rūmų muziejaus bibliotekoje.
Patekimas į biblioteką per mažąją kiemėlį (Tarnybinis įėjimas).

7 grudnia 2018 r. konferencija odbywać się będzie w bibliotece Muzeum
Narodowego – Pałacu Wielkich Książąt Litewskich.
Wejście do biblioteki przez małe podwórko (Wejście służbowe).

Konferencijos dalyviai maloniai kviečiami aplankyti Valdovų rūmuose veikiančias parodas / Uczestnicy konferencji są uprzejmie zaproszeni do zwiedzenia wystaw:

Lietuva, Tėvyne mano... Adomas Mickevičius ir jo poema
Ponas Tadas / Litwo, Ojczyzno moja... Adam Mickiewicz i jego
poemat Pan Tadeusz
Valdovų rūmų Laikinių parodų erdvė / Przestrzeń wystaw doraźnych

Aristotelis iš Akropolio: Antikos mąstytojo skulptūros paroda /
Arystoteles z Akropolu: wystawa rzeźby antycznego myśliciela
*II renesansinė antikamera (3 aukštas) / II antykamera renesansowa
(3 piętro)*

Asmens tapatybės ir kelionės dokumentai Lietuvoje / Dokumenty
tożsamości i podróży na Litwie
Lankytojų vestibulio auditorija / Audytorium westybulu

Konferencijos organizacinis komitetas / Komitet organizacyjny konferencji

Dr. Lina Balaišytė (Lietuvos kultūros tyrimų institutas / Instytut Badań Kultury Litwy)

Doc. dr. Vydas Dolinskas (Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmai, Vilniaus universitetas / Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Książąt Litewskich, Uniwersytet Wileński)

Doc. dr. Liudas Glemža (Vytauto Didžiojo universitetas / Uniwersytet Witolda Wielkiego)

Doc. dr. Robertas Jurgaitis (Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija / Akademia Edukacji przy Uniwersytecie Witolda Wielkiego)

Prof. dr. Valdas Rakutis (Klaipėdos universitetas, Kauno tvirtovės parkas / Uniwersytet Klaipėdzki, Park Regionalny Fortecy Kowieńskiej)

Dr. Adam Stankevič (Lietuvos istorijos institutas / Instytut Historii Litwy)

Prof. dr. Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Lietuvos istorijos institutas, Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademija / Instytut Historii Litwy, Akademia Edukacji przy Uniwersytecie Witolda Wielkiego)

Informacija / Informacje

+ 370 684 48 885; + 370 5 261 7273

smigelskyte.stukiene@gmail.com; stankevic.adam@gmail.com

Išleisti XVIII amžiaus studijų tomai /
Wydane tomy Studiów osiemnastowiecznych

XVIII
amžiaus
studijos

1

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė:
tarp tradicijų ir naujovių

XVIII
amžiaus
studijos

2

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Valstybė. Kultura. Edukacija

XVIII
amžiaus
studijos

3

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Išokiai. Laimėjimai. Netekys

XVIII
amžiaus
studijos

4

LIETUVOS
Didžioji Kunigaikštystė
Visuomenė. Kasdienybės istorija

